

Yakunin, G. O. (1979). O sovremennom polozhenii Russkoy pravoslavnoy tserkvi i perspektivakh religioznogo vozrozhdeniya Rossii (Doklad Khristianskomu Komitetu zashchity prav veruyushchikh v SSSR) [On the current state of the Russian Orthodox Church and the prospects for the religious revival of Russia (Report to the Christian Committee for the Protection of the Rights of Believers in the USSR)]. Retrieved from http://krotov.info/acts/20/1970/1979_yak.htm [in Russian].

Bourdeaux, M. (1967). Reform and Schism. *Problems Communism*, sep., p. 108–118. [in English].

Shlikhta, N. (2019). Adaptability as a Survival Strategy under Communism: Reconsidering the Approach of the Russian Orthodox Church. *Religijski-filozofiski raksti*. (XXV. (1)), 217–241. [in English].

Отримано: 08.09.2021

DOI 10.32626/2309-2254.2021-33.64–74

УДК 929.52(477.83/86)

СМУТОК Ігор – доктор історичних наук, доцент, професор кафедри всесвітньої історії та спеціальних історичних дисциплін Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, вул. Івана Франка, 24, м. Дрогобич, індекс 82100, Україна (smutokigor@gmail.com)

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-5430-163X>

SMUTOK Ihor – Doctor of Historical Sciences, Associate Professor, Professor of Department of World History and Special Historical Disciplines, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, 24 Ivan Franko Street, Drohobych, index 82100, Ukraine (smutokigor@gmail.com)

ЛИСЕЙКО Ярослав – кандидат історичних наук, асистент кафедри історії України та етнокомунікацій Національного університету «Львівська політехніка», вул. Митрополита Андрія, 3, 4-корпус, м. Львів, індекс 79016, Україна (lyseyko@gmail.com)

ORCID <https://orcid.org/0000-0003-3404-7221>

LYSEYKO Yaroslav – Candidate of Historical Sciences, docent of Department of History, Museum Studies and Cultural Heritage Institute of the Humanities and Social Sciences of Lviv Polytechnic National University, 5 Mytropolyta Andreia St., Building, 4, index 79016, Ukraine (lyseyko@gmail.com)

СМУТОК Леся – кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри всесвітньої історії та спеціальних історичних дисциплін Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, вул. Івана Франка, 24, м. Дрогобич, індекс 82100, Україна (lesiasm77@gmail.com)

ORCID <https://orcid.org/0000-0001-8918-2258>

SMUTOK Lesia – Candidate of Historical Sciences, Associate Professor of Department of World History and Special Historical Disciplines, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, 24 Ivan Franko Street, Drohobych, index 82100, Ukraine (smutokigor@gmail.com)

Бібліографічний опис статті: Смуток, І., Лисейко, Я., Смуток, Л. (2020). Документи Львівського шляхетського суду (1784-1855) як джерело до генеалогії та історії шляхти Галичини. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка: історичні науки*, (33), 64–74.

ДОКУМЕНТИ ЛЬВІВСЬКОГО ШЛЯХЕТСЬКОГО СУДУ (1784-1855) ЯК ДЖЕРЕЛО ДО ГЕНЕАЛОГІЇ ТА ІСТОРІЇ ШЛЯХТИ ГАЛИЧИНИ

Анотація. *Мета дослідження* – проаналізувати джерелознавчий потенціал документів Львівського шляхетського суду (*Forum Nobilium*) **через призму вивчення генеалогії та історії шляхти Галичини наприкінці XVIII – у XIX ст. Методологія дослідження** базується на принципах історизму, науковості, верифікації, а також на використанні загальнонаукових (аналіз, синтез, узагальнення) та спеціально-історичних (історико-типологічний, історико-системний) методів. **Наукова новизна:** здійснено джерелознавчий огляд архівного матеріалу, що сформувався в результаті діяльності Львівського шляхетського суду (*Forum Nobilium*). **Упродовж XIX-XX ст. вказані документи залишалися поза увагою істориків та не використовувалися у роботі над вивченням історії та генеалогії шляхетських родів Галичини. Висновки.** Вхідження Галичини до складу Австрійської імперії поклато початок перебудови судоустрою на теренах колишнього Руського воєводства. Однією з новостворених ланок у системі правосуддя став Львівський шляхетський суд, більш відомий як *Forum Nobilium*. Ця інституція мала розгалужений урядовий апарат, наділений повноваженнями провадити досудові процедури та приймати рішення у справах щодо визначення спадкоємців, здійснення опікунства, розв'язання спірних фінансово-майнових суперечок. У результаті діяльності суду за період з 1784 по 1855 рр. сформувався великий масив документації, що нараховує понад 50 тисяч справ. Ці документи містять відомості про кілька тисяч шляхетських родин та привідкривають завісу над окремими аспектами їхньої історії, як то обставини смерті представника роду, наявність у нього родинних зв'язків, матеріальний стан, колізії навколо набуття та втрати рухомого і нерухомого майна тощо. Загалом уміщена в документах Львівського шляхетського суду (*Forum Nobilium*) інформація може суттєво доповнити наші знання про шляхетський стан у Галичині за період з кінця XVIII – до середини XIX ст. та полегшує реконструкцію генеалогії шляхетських родів.

Ключові слова: шляхетська генеалогія, джерела до історії шляхти Галичини, Львівський шляхетський суд, *Forum Nobilium*.

THE DOCUMENTS OF THE LVIV NOUBLE COURT (1784-1855) AS A SOURCE OF THE GENEALOGY AND HISTORY OF THE HALYCH GENTRY

Abstract. *The purpose and objectives of the research* are to analyze the source studies the potential of the documents of the Lviv Nouble court (*Forum Nobilium*) through the prism of studying the genealogy and history of the Halych gentry in the late XVIII-XIX centuries. **The research methodology** is based on the principles of historicism, scientificity, verification, as well as on the use of general scientific (analysis, synthesis, generalization) and special-historical (historical-typological, historical-systemic) methods. **The scientific novelty** consists in the fact that a source review of archival material formed because of the activities of the Lviv Noble Court (*Forum Nobilium*) was done. During the XIX-XX centuries, the given documents were out of the attention of historians and not used in the study of the history and genealogy of the noble families of Halychyna. **Conclusions.** The affiliation of Halychyna into the Austrian Empire marked the beginning of the reorganization of the judiciary in the former Russian voivodeship. One of the newly formed levels in the legal system had become the Lviv noble court, better known as *Forum Nobilium*. This institution had an extensive government apparatus, empowered to conduct pre-trial proceedings and make decisions in cases of determining the heirs, the implementation of guardianship, the resolution of disputed financial and property disputes. Because of the court's activities for the period from 1784 to 1855, a large document collection was formed, numbering more than 50 thousand cases. These documents contain data on several thousand noble families and open the curtain on certain aspects of their history, such as circumstances surrounding the death of a member of the family, the presence of family ties, financial status, conflicts over the acquisition and loss of movable and immovable property and so on. The information contained in the documents of the Lviv Noble Court (*Forum Nobilium*) can significantly embellish our knowledge about the nobility in Halychyna for the period from the end of the XVIII to the middle of the XIX century and facilitate the reconstruction of the genealogy of noble families.

Key words: noble genealogy, sources to the history of the gentry of Halychyna, the Lviv Noble Court, *Forum Nobilium*.

Постановка проблеми. Джерельна база до історії нобілітету на західноукраїнських землях кінця XVIII – початку XX ст. доволі широка та різноманітна. На відміну від попередньої історичної епохи часів Речі Посполитої, дослідник австрійської доби може користуватися документальними комплексами, сформованими в результаті діяльності Відділу Станів, Краєвого Комітету, Митрополичої консисторії, Краєвої табулі, краєвих судових установ тощо. Втім, як засвідчує наявний науковий доробок та евристичні зацікавлення дослідників шляхетської генеалогії, їхня поінформованість в архівній спадщині урядових і церковних інституцій кінця XVIII – початку XX ст. є **вкрай** однобічною. Зазвичай, архівні пошуки обмежуються роботою з метричними книгами, дехто звертається до матеріалів про підтвердження шляхетства (так звані шляхетські метрики, документи Відділу Станів), решта ж матеріалу залишається непоміченим. У кращому випадку про його існування знає вкрай обмежене коло фахівців. Вочевидь, така ситуація потребує докорінних змін. Актуалізація інформаційного потенціалу документів австрійської доби серед

широкого загалу дослідників шляхетської та, зрештою, і власної генеалогії дозволить привернути увагу до надзвичайно цінних документальних комплексів, а відтак дозволить якісно покращити наукові й генеалогічні студії. Один з таких комплексів становлять документи Львівського шляхетського суду (*Forum Nobilium*) й **мега статті** полягає у тому, щоб оглянути та оцінити інформаційний потенціал цих джерел та з'ясувати, наскільки вони придатні та корисні для реконструкції історії та генеалогії шляхти Галичини.

Аналіз джерел та останні дослідження. Документи Львівського шляхетського суду привертала увагу істориків з кінця XIX ст. Зокрема, Адам Бонецький, готуючи до видання свою багатотомну історію шляхетських родин, починаючи з 6-7 томів, поповнює свої відомості із указаних документів (Boniecki, 1908, t. VI–XVI). Відтак у статтях про шляхетські родини Галичини, котрі вирізнялися своєю чисельністю (Гординські, Городиські, Ільницькі, Комарницькі, Кульчицькі тощо) інформація з актів Львівського шляхетського суду становить від половини до двох третин від усього обсягу зібраних А. Бонецьким даних. **На жаль, подача цієї інформації була вкрай лаконічною та не містила вихідних даних про місце зберігання документів.** У повоєнній Польщі Львівський шляхетський суд згадується у працях Л. Лисяка та Д. Камінського, котрі вивчали історію діяльності аналогічних установ, що діяли у Тарнові та Станіславові (Łysiak, 1955; Kaminski, 1972). Парадоксально, однак власне Львівський шляхетський суд, котрий домінував над ними, так і не став предметом наукового дослідження. З сучасних польських дослідників про Львівський шляхетський суд згадував К. **Слюсарек у своїх дослідженнях з історії дрібної шляхти Галичини кінця XVIII–XIX ст.** Утім, документами установи він користувався вибірково й лише для підкріплення фактологічним матеріалом своїх тверджень та міркувань щодо правового статусу дрібної шляхти (Ślusarek, 1994, s. 79, 87–88; Ślusarek, 2017, s. 391). **У німецькій історіографії** вказана інституція згадується у контексті суспільно-політичних та адміністративно-територіальних перетворень, які ініціювалися та проводилися імператорським Віднем на межі XVIII–XIX ст. Інформація про Львівський шляхетський суд у працях австрійських дослідників вкрай лаконічна та не містить докладного опису документальної спадщини вказаної інституції. Зокрема, про цю інституцію писав Г. Глассл, досліджуючи минуле Галичини на початку австрійського панування (Glassl, 1975, s. 84–85). Деяку інформацію можна віднайти у сучасних австрійських істориків (Roskau-Rydel, 1993, p. 37; Mark Rudolf, 2019, s. 586–589; Mark Rudolf, 1994, s. 4–13). Однак, про архів Львівського шляхетського суду вони не згадують.

Виклад основного матеріалу. В результаті першого поділу Речі Посполитої 1772 р. території Руського воєводства опинилися у складі Австрійської імперії. Невдовзі на новоприєднаних землях розпочався процес, кінцевою метою якого була перебудова існуючих суспільних та господарсько-соціальних інституцій та адаптація їх під австрійські реалії. Складовою час-

тиною цих змін стала реорганізація шляхетського стану. За задумом влади, він мав по можливості максимально повно відповідати австрійським взірцям. Реорганізація була комплексною й передбачала різнопланові заходи, як то верифікацію шляхетських прав та підтвердження шляхетського походження; розподіл усього нобілітету за певними категоріями (магнати – шляхта; домінікальна шляхта – вільна шляхта – чиншова / рустикальна шляхта); визначення прав і повноважень для кожної з цих категорій. Одним із напрямків реформ стала розбудова нової судово-правової системи, котра з-поміж іншого повинна була замінити стару систему гродських і земських судів, й перебрати до своїх рук цивільні і карні справи шляхти.

Створена для судової реформи комісія (Rectifications-Hofcommission) розробила відповідний проект. Він передбачав ліквідацію гродських і земських судів, а також судових інстанцій вірменської та єврейської юрисдикції та створення Вищого суду у Відні, Апеляційного суду у Львові, шляхетських судів у Львові, Станіславові і Тарнові та кримінальних судів у Львові, Станіславові, Самборі, Пільзні, Мисленичах й, окремо, міських судів для міщан і патримоніальних судів для селян [Louis-Wawel, 1899, s. 353–354]. Організаційні неузгодженості (брак кадрів та приміщення) гальмували впровадження реформи. Нарешті, після кількарічного зволікання, з 1 липня 1784 р. шляхетський суд розпочав свою діяльність.

Офіційна назва нової установи (Landrecht) дослівно перекладається з німецької мови як «земський суд». Однак, у історіографії, починаючи з істориків-правників XIX ст., закріпилася назва «Шляхетський суд» або латинський відповідник «*Forum Nobilium*» (Łysiak, 1955, s. 306). Робота установи забезпечувалася численним штатом урядовців. Окрім керівництва, тобто голови (*präsident*), віце-голови (*vece-präsident*), 19 краєвих радників (*landrätthe*), у суді працювали до півсотні рядових працівників (секретарі, протоколісти, консультанти, ад'юнкти, експедитори, канцеляристи, судові пристави та інші) (Chodyncki, 1829, s. 453–454; Szematismus, 1837, p. 160–161; *Provinzial-Handbuch*, 1851, s. 253–256). Юрисдикція суду, після виокремлення філій у Станіславові і Тарнові, поширювалася на терени Львівського, Перемишльського, Самбірського, Жовківського, Золочівського, Бережанського округів. У кожному з них для вирішення справ на місцях залучалися так звані коморники (*gränzkämmerer*). Зазвичай їх було троє на кожен судовий округ, подеколи, як це, наприклад, було у Самборі у 1837 р. – четверо. Також у кожному з округів був цілий штат (від шести до десяти) оцінювачів майна (*güterabschätzer*). Окремі структури у складі Шляхетського суду творили судові землеміри (*gerichtliche Landmesser*) у кількості 15–18 працівників, та колегія адвокатів, що нараховувала зо три-чотири десятки осіб (Szematismus, 1837, s. 163–165; *Provinzial-Handbuch*, 1851, s. 257–259). До компетенції *Forum Nobilium* входив розгляд справ майнового характеру. Насамперед, це суперечки між фізичними особами, а також між приватними особами, державними установами, територіальними громадами, церковними інституціями, де

однією зі сторін були представники шляхетського стану. Предметом незгод могли бути заборгованості, виплати позик, володіння / **розпорядження спірним рухомим і нерухомим майном** тощо. Суд розглядав конфлікти, пов'язані з успадкуванням майна та землевласності, а також розв'язував суперечки навколо встановлення опіки над малолітніми та неповносправними особами.

Відповідний обсяг повноважень та процедура судочинства визначала обсяги та характер документації Львівського шляхетського суду. Насамперед впадає у вічі та обставина, що її масштаби були чималими. За кілька десятиліть діяльності (1784-1855 рр.) відклалося майже **50 тисяч справ**. **Втім, у більшості випадків це невеликі кейси, що нараховують від кількох до кільканадцяти документів**. Розгляд кожної судової справи передбачав виокремлення її в окрему документально-облікову одиницю. Кільканадцять таких одиниць творили окрему фасцикулу. Як перші, так і другі нумерувалися. Видається, в основі обліку справ та фасцикул використовувалася алфавітна класифікація, похідна від прізвищ осіб, що ініціювали судовий процес. Принаймні, саме такий підхід простежується у матеріалах щодо визнання прав власності. Наприклад, півсотні справ, об'єднаних у 5 фасцикул, творять матеріали, де прізвища починаються на букву «А» (ЦДІАЛ України, ф. 149, оп. 2, спр. 1–62). Продовжують нумерацію документи (900 справ, об'єднаних у 50 фасцикул) на букву «Б» й так до кінця абетки (ЦДІАЛ України, ф. 149, оп. 2, спр. 63–946).

Основний масив документів Львівського шляхетського суду розподілений на кілька комплексів у відповідності до тематики судочинства. Документи щодо розгляду та визнання спадкоємців отримали назву «**successionalia**». На сьогодні вони зосереджені у **2 описах 149 фонду, котрий нараховує 10 130 справ**. Окрему групу творять матеріали у справах опікунства над дітьми та визнання їх маєткових прав. У часи функціонування суду за ними закріпилася назва «**pupillaria**». На сьогодні вони становлять окремий **3 опис 149 фонду. Усього він нараховує 6570 справ. Найбільший масив актового матеріалу** творять документи щодо майнових та фінансових суперечок. У давнину вони були сформовані в окремі серії, так звані «**urbarialia**», «**civilia**». На сьогодні вони увійшли до **4 і 5 описів й нараховують 24784 і 3909 справ** відповідно (ЦДІАЛ України, ф. 149, оп. 2–5).

Документи 2 і 3 описів тематично споріднені, тому наявні у їхніх справах документи мало різняться між собою. Зазвичай кожна така справа містить акт огляду / опису, заповіти, інвентарі рухомого і нерухомого майна. Значно рідше трапляються витяги з метричних книг про народження, шлюб та смерть, протоколи допиту свідків або опікунів, майнові угоди тощо.

Акт огляду / опису («**Actus obsignationis**») фіксував ситуацію на момент смерті особи. Зазвичай він укладався на спеціальному бланку коморником засвідчувався підписами кількох свідків та відсилався до Львівського шляхетського суду. Вказаний документ присутній у абсолютній більшості справ із серії «**successionalia**» та «**pupillaria**». **Зазначений акт містив перелік з 15 питань, відповідь на які передбачали всебічне висвітлення ситуації як щодо**

особи померлого, так і щодо його ймовірних спадкоємців та залишеного майна. Більшість цих питань, а, точніше, відповідей містять вкрай цікаві та інформативні дані до історії та генеалогії шляхти.

Зокрема, відповідь на перше питання містила відомості про особу померлого, його соціальний / суспільний стан та сімейне становище (I. Nomen, Cognomen, Character et Status Defuncti, videlicet: num caelebs, uxoratus, vel viduus fuerit?). Окрім вказаних даних укладач акту міг подавати додаткові дані. Наприклад, у справі Самуеля Ільницького Фединича коморник вважав за потрібне вказати на ту обставину, що померлий у свій час отримав легітимацію на шляхетство, котра була уписана до шляхетських метрик (том 13, сторінка 242) (ЦДІАЛ України, ф. 149, оп. 2, спр. 3348, арк. 20). Подібна інформація подається й щодо Михайла Ільницького Телеп'яновича (ЦДІАЛ України, ф. 149, оп. 2, спр. 3269, арк. 9). У справі Андрія Стрільбицького міститься вказівка на його приналежність до духовного стану (ЦДІАЛ України, ф. 149, оп. 2, спр. 7682, арк. 5). Друге й третє питання також мають стосунок до померлого, адже покликани з'ясувати, де саме він проживав (II. Domicilium Defuncti ordinarium?), дату і місце смерті (III. Dies, mensis, Annus, tum Locus subsecutae mortis?). Окремим пунктом 5 передбачалося з'ясування такої обставини, як наявність заповіту покійного (V. Num Demortuus testatus, vel ab intestato decesserit?).

Цілком закономірною є наявність питань про родинні зв'язки особи, якщо йдеться про справи щодо спадкоємства. Для цього у документі містилися питання, котрі вимагали відповіді про найближче родинне коло покійного та специфіку його прямих і непрямих родинних зв'язків. Зокрема, йдеться про наявність у нього дружини / чоловіка (VI. Nomen superstitis nefors Conjugis, tum an Jure advtalicet gaudet nec ne?); дітей, їхній вік та місце проживання, соціально-професійний статус, якщо спадкоємці були дорослими (VII. Proles Defuncti majorenes, earum Nomina et ubicatio; VII. Proles Defuncti minorenes, cum earum Nominibus, aetate et ubicatione; X. Proximi Consanguinei Defuncti, tum eorum Nomina et Domicilia). Наприклад, зі справи покійного священника Андрія Стрільбицького із с. Словити дізнаємося про його дорослого сина Яна, котрий виконував капеланські обов'язки у Фірлейові Бережанського округу, та шестеро племінників, дітей покійного брата Михайла Стрільбицького. Дружина Андрія, вочевидь, померла ще раніше, адже у відповідному приписі інформація про неї відсутня (ЦДІАЛ України, ф. 149, оп. 2, спр. 7682, арк. 3–4). Зазначені пункти з Actus obspationis у справі Михайла Ільницького Телеп'яновича із с. Івашківців повідомляють про його дружину Пелагію, а також про його двох братів, Йоана та Олександра, котрі померли ще раніше, та про племінницю Михайла Маріанну Ільницьку, дочку згаданого Олександра. Власних дітей він не залишив, що засвідчують прочерки у пунктах VII і VIII (ЦДІАЛ України, ф. 149, оп. 2, спр. 3269, арк. 9–10). Олександр Рудавський із с. Розсохи також не мав дружини та власних дітей. Його найближчими родичами вказані мати Анна Созанська, котра проживала у с. Розсохах, та брати Михайло і

Теодор Рудавські, що мешкали у сс. Розсохах і Терлі. Також Олександр мав двох сестер. Маріанна, заміжня за Созанським, проживала у с. Бачині. Поза тим Олександр мав кількох племінників по покійній сестрі Софії, заміжній за Яворським Острашевичем. Коморник подав докладний перелік їхніх імен та дати народження (ЦДІАЛ України, ф. 149, оп. 2, спр. 7378, арк. 1–2).

Інші питання з *Actus obsignationis* торкалися майнової частини справи й покликані були з'ясувати обсяги майна без докладного опису; наявність у покійного зобов'язань щодо опікунства та управління чиймись маєтками; наявність пожиттєвих прав на якісь нерухомості.

Документ засвідчувався свідками. Їхня кількість не була чітко визначеною й могла коливатися від одного до п'яти – шести осіб (ЦДІАЛ України, ф. 149, оп. 2, спр. 3256, арк. 3; спр. 3269, арк. 10; спр. 7378, арк. 2; спр. 8187, арк. 2).

Заповіти також доволі часто трапляються поряд з *Actus obsignationis*. Зазвичай це були заповіти осіб, спадок яких став об'єктом розгляду у Львівському шляхетському суді. Наприклад, саме так було у випадку зі священником Миколаєм Стрільбицьким з с. Богушовичів Бережанського округу (ЦДІАЛ України, ф. 149, оп. 2, спр. 8187, арк. 3–4). Втім, могло бути й кілька заповітів різних осіб. Наприклад, у справі Йоанни з Чайківських Кроковської уміщено заповіт як самої Йоанни, так і її чоловіка Йоана Кроковського (ЦДІАЛ України, ф. 149, оп. 1, спр. 3948, арк. 6, 9).

Інвентарі рухомого й нерухомого майна також присутні у більшості справ. Вони містили перелік збіжжя, одягу і полотна, худоби, меблів і домашнього начиння, засобів транспортування та знарядь праці. Усе це фіксувалося із зазначенням вартості. Оскоро перераховувалися борги та фінансові зобов'язання іншого характеру. Саме такий опис наявний поряд із заповітом і *Actus obsignationis* у справі згаданого священника Миколая Стрільбицького (ЦДІАЛ України, ф. 149, оп. 2, спр. 8187, арк. 5–7), Йоана Літинського Піскоровича (ЦДІАЛ України, ф. 149, оп. 2, спр. 5072, арк. 9–10), Самійла Ільницького Фединича (ЦДІАЛ України, ф. 149, оп. 2, спр. 3348, арк. 5–6).

В окремих випадках трапляються протоколи допиту опікунів та їхніх підопічних. Зазвичай вони присутні у 3 описі. Судячи зі змісту такого протоколу у справі Григорія Чайківського Турка, йшлося про одруження неповнолітніх. За таких умов місцева влада проводила опитування, щоб з'ясувати обставини одруження, незаангажованість опікунів та добровільний характер шлюбу. Відповідний протокол укладався та відправлявся до Львівського шляхетського суду (ЦДІАЛ України, ф. 149, оп. 3, спр. 5917, арк. 6–7).

Матеріали з 4 і 5 описів містять справи, що стосуються земельних суперечок, фінансових претензій щодо неповернення боргів, виплат за придбане рухоме й нерухоме майно тощо. Зазвичай у кожній з таких справ міститься скарга, акти допиту свідків на місцях, виписки з краєвої табулі, копії та оригінали укладених майнових угод та документів про досягнення компромісу з приводу якихось незгод. Через призму наявності у них генеалогічного матеріалу документи з 4 і 5 описів значно поступаються вищезазначе-

ній документації з 2 і 3 описів. Вочевидь, тут немає настільки інформативного матеріалу про родинні зв'язки. Тільки зрідка в окремих справах знаходимо витяги з метричних книг або письмові свідчення місцевих парохів, як це, наприклад, було у справі навколо земельної суперечки між Ільницькими Черчовичами та Комарницькими Ядчишичами за так звану «Климовську частку» у с. Комарники, що належала Юрію Комарницькому Ядчишичу. Тут з-поміж іншого натрапляємо на свідчення Комарницького пароха про смерть Базилія Комарницького Ядчишича (14 березня 1788 р.) (ЦДІАЛ України, ф. 149, оп. 4, спр. 8861, арк. 7). Безумовно, вказані документи містять більше інформації про матеріальний стан шляхти. Таким чином, з них можна дізнатися про фінансові активи і пасиви, про розміри землеволодінь. Доволі часто у цих справах трапляються витяги з кадастрових карт з докладними описами та коментарями до них. Наприклад, карта частини лісів с. Созані за 1786 р. з відповідними обмірами та позначеннями знаходиться у справі щодо суперечки між Антоном та Михайлом Созанськими. Також у справі подані письмові свідчення місцевих жителів про стан володіння спірними ділянками з історичними екскурсами (ЦДІАЛ України, ф. 149, оп. 5, спр. 3138, арк. 5–9).

Висновки. Входження Галичини до складу Австрійської імперії покляло початок перебудові судоустрою на теренах колишнього Руського воєводства. Однією з новостворених ланок у системі правосуддя став Львівський шляхетський суд, більш відомий як *Forum Nobilium*. Ця інституція мала розгалужений урядовий апарат, наділений повноваженнями провадити досудові процедури та приймати рішення у справах щодо визначення спадкоємців, здійснення опікунства, розв'язання спірних фінансово-майнових суперечок. У результаті діяльності суду за період з 1784 по 1855 рр. сформувався великий масив документації, що нараховує понад 50 тисяч справ. Ці документи містять відомості про кілька тисяч шляхетських родин та привідкривають звіту над окремими аспектами їхньої історії, як то обставини смерті представника роду, наявність у нього родинних зв'язків, матеріальний стан, колізії навколо набуття та втрати рухомого і нерухомого майна тощо. Загалом уміщена в документах Львівського шляхетського суду (*Forum Nobilium*) інформація може суттєво доповнити наші знання про шляхетський стан у Галичині за період з кінця XVIII – до середини XIX ст. та полегшує реконструкцію генеалогії шляхетських родів.

Список використаних джерел і літератури:

Едер, П. (2019). Організація і діяльність судових органів у Галичині в складі Австрії та Австро-Угорщини (1772-1918 роки). *Вісник Львівського університету. Серія юридична*, 68, 97–107.

Центральний державний історичний архів України, м. Львів (ЦДІАЛ України).

Archiwum Główny Akt Dawnych w Warszawie (AGAD)

Boniecki, A. (1908). *Herbarz polski. Cz. I. Wiadomości historyczno-genealogiczne o rodach szlacheckich*. (Т. VI–XVI). Warszawa,

Chodyncki, J. (1829). *Historia stołecznego królestw Galicyi i Lodomeryi miasta Lwowa: od założenia jego aż do czasów terażniejszych*. Lwów, 466 s.

Glassl, H. (1975). *Das Österreichische Einrichtungswerk in Galizien (1772-1790)*. Wiesbaden, 275 s.

Kaminski, A. (1972) Organizacja Sądu Szlacheckiego w Krakowie w latach 1796-1810 i losy jego akt. *Archeion*, LVII, 165–185.

Louis-Wawel, J. (1899). Sądownictwo w Królestwie Galicyi (od 1784 do 1855). *Przegląd prawa i administracyi*, 24, 347–358, 401–414.

Łysiak, L. (1955). Sąd szlachecki w Tarnowie (1787-1855). *Archeion*, XXIV, 305–328.

Mark Rudolf, A. (2019). Die Galizische Hofkanzlei. *Verwaltungsgeschichte der Habsburgermonarchie in der Frühen Neuzeit, Bd. 1: Hof und Dynastie, Kaiser und Reich, Zentralverwaltungen, Kriegswesen und landesfürstliches Finanzwesen*. Wien, 586–589.

Mark Rudolf, A. (1994). *Galizien unter österreichischer Herrschaft*. Marburg, 128 s.
Provinzial-Handbuch des Königreiche Galitzien und Lodomerien für das Jahr. (1851). Lemberg, 398 s.

Roskau-Rydel, I. (1993). *Kultur an der Peripherie des Habsburger Reiches: die Geschichte des Bildungswesens und der kulturellen Einrichtungen in Lemberg von 1772 bis 1848*. Wiesbaden, 421 s.

Ślusarek, K. (1994). *Drobna szlachta w Galicji 1772-1848*. Kraków: wyd. «Księgarnia Akademicka», 294 s.

Ślusarek, K. (2017). Drobna szlachta w Galicji – problem tożsamości społecznej. *Zeszyty naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace Historyczne*, 144 (2), 385–400.

Szematismus des Königreiche Galitzien und Lodomerien für das Jahr 1837. Lemberg, 246 c.

References:

Eder, P. (2019). Orhanizatsiia i diialnist sudovykh orhaniv u Halychyni v skladi Avstrii ta Avstro-Uhorshchyny (1772 – 1918 roky) [Organization and activity of judicial bodies in Galicia in the composition of Austria and Austria-Hungary (1772-1918)]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriiia yurydychna*, 68, 97–107. [in Ukrainian].

Tsentralnyi derzhavnyi istorychnyi archiv Ukrainy, m. Lviv [Central State Historical Archives of Ukraine, Lviv]. [in Ukrainian].

Archiwum Główny Akt Dawnych w Warszawie [Central Archives of Historical Records n Warsaw]. [in Polish].

Boniecki, A. (1908). *Herbarz polski. Cz.1. Wiadomości historyczno-genealogiczne o rodach szlacheckich* [Polish armorial. Part 1. Historical and genealogical news about noble families]. (T. VI–XVI). Warszawa, 400 p. [in Polish].

Chodyncki, J. (1829). *Historia stołecznego królestw Galicyi i Lodomeryi miasta Lwowa: od założenia jego aż do czasów terażniejszych* [History of the capital of kings of Galicia and Lodomeria of the city Lviv: from its foundation until now]. Lwów, 466 p. [in Polish].

Glassl, H. (1975). *Das Österreichische Einrichtungswerk in Galizien (1772-1790)* [The Austrian Systems in Galicia (1772-1790)]. Wiesbaden, 275 p. (84-85) [in German].

Kaminski, A. (1972) Organizacja Sądu Szlacheckiego w Krakowie w latach 1796-1810 i losy jego akt [Organization of the Court of Nobility in Kraków in 1796-1810 and the fate of its documents]. *Archeion*, LVII, 165–185. [in Polish].

Louis-Wawel, J. (1899). Sądownictwo w Królestwie Galicyi (od 1784 do 1855) [The judiciary in the Kingdom of Galicia (from 1784 to 1855)]. *Przegląd prawa i administracyi*, 24, 347–358, 401–414. [in Polish].

Łysiak, L. (1955). Sąd szlachecki w Tarnowie (1787 – 1855) [The Court of Nobility at Tarnow in Galicia (1787 – 1855)]. *Archeion*, XXIV, 305–328. [in Polish].

Mark Rudolf, A. (2019). Die Galizische Hofkanzlei [The Galician Court Chancellery]. *Verwaltungsgeschichte der Habsburgermonarchie in der Frühen Neuzeit, Bd. 1: Hof und Dynastie, Kaiser und Reich, Zentralverwaltungen, Kriegswesen und landesfürstliches Finanzwesen*. Wien, 586–589. [in German].

Mark Rudolf, A. (1994). *Galizien unter österreichischer Herrschaft* [Galicia under Austrian rule]. Marburg, 128 p. [in German].

Provinzial-Handbuch des Königreiche Galitzien und Lodomerien für das Jahr 1851 [Provincial Manual of the Kingdoms of Galitzia and Lodomeria for 1851]. Lemberg, 398 p. [in German].

Roskau-Rydel, I. (1993). *Kultur an der Peripherie des Habsburger Reiches: die Geschichte des Bildungswesens und der kulturellen Einrichtungen in Lemberg von 1772 bis 1848* [Culture on the periphery of the Habsburg Empire: the history of education and cultural institutions in Lviv from 1772 to 1848]. Wiesbaden, 421 p. [in German].

Ślusarek, K. (1994). *Drobna szlachta w Galicji 1772 – 1848*. [Petty nobility in Galicia 1772 – 1848]. Kraków: wyd. «Księgarnia Akademicka», 294 p. [in Polish].

Ślusarek, K. (2017). *Drobna szlachta w Galicji – problem tożsamości społecznej* [Minor gentry in Galicia – the problem of social identity]. *Zeszyty naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace Historyczne*, 144 (2), 385–400. [in Polish].

Szematismus des Königreiche Galitzien und Lodomerien für das Jahr 1837 [Manual of the Kingdom of Galicia and Lodomeria for 1837]. Lemberg, 246 c. [in German].

Отримано: 06.09.2021

DOI 10.32626/2309-2254.2021-33.74–86

УДК 329(477.43):050(470+571)«1908/1912»

ФЕДЬКОВ Олександр – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри архівознавства, спеціальних історичних та правознавчих дисциплін Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, вул. Татарська, 14, м. Кам'янець-Подільський, індекс 32300, Україна (san.fedkov@ukr.net)

ORCID <https://orcid.org/0000-0003-4835-9445>

FEDKOV Oleksandr – Doctor of Historical Sciences, Professor, the Head of the Department of Archival Studies, Special Historical and Legal Disciplines, Kamianets-Podilskyi National Ivan Ohienko University, 14 Tatars'ka Street, Kamianets-Podilskyi, index 32300, Ukraine (san.fedkov@ukr.net)

КОВАЛЬЧУК Антон – аспірант кафедри архівознавства, спеціальних історичних та правознавчих дисциплін Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, вул. Татарська, 14, м. Кам'янець-Подільський, індекс 32300, Україна (antonkov@ukr.net)

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-3373-6853>